

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet har den 10 oktober 1996 beslutat att bereda kulturutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1996/97:36 Den regionala samhällsorganisationen jämte motioner.

Med anledning av propositionen har väckts motionerna 1996/97:K2– K13.

Kulturutskottet yttrar sig i det följande över propositionen i vad avser fördelning av kulturpolitiska medel (avsnitt 6.2.5) och motionerna i motsvarande del, nämligen motion 1996/97:K7 (c), motion 1996/97:K9 (m) och motion 1996/97:K11 (fp) yrkande 2.

Utskottet

Regeringens förslag

Det förslag till lag om försöksverksamhet med ändrad regional ansvarsfördelning som läggs fram i propositionen innebär följande i fråga om fördelning av vissa statsbidrag till regionala kulturinstitutioner i de tre försökslänen Kalmar, Gotland och Skåne.

I angivna län skall från och med den 1 juli 1998 ett regionalt självstyrelseorgan överta befogenheten att besluta om fördelningen av vissa statsbidrag till regionala kulturinstitutioner.

I Kalmar län skall ett regionförbund som bildas av landsting och kommuner fördela statsbidragen.

I Gotlands län skall Gotlands kommun ha ansvaret för denna fördelning.

I Skåne län skall fördelningen av statsbidragen ankomma på följande rättssubjekt, nämligen under tiden den 1 juli 1998 till och med den 31 december samma år ett regionförbund som bildas av landsting och kommuner samt under tiden därefter landstinget.

I alla de tre länen skall försöksverksamheten pågå till och med utgången av år 2002.

Enligt den föreslagna lagen bör det regionala självstyrelseorganet samråda med företrädare för bl.a. berörda organisationer i länet.

Regeringen skall få meddela de föreskrifter som behövs för genomförandet av försöksverksamheten.

I propositionen framhålls att om det uppkommer behov av att förändra former, inriktning, omfattning och annat som inte ryms inom försökslagens ram får frågan om lagändring föreläggas riksdagen (prop. s. 70).

Då det gäller det närmare innehållet i regeringens förslag om fördelning av kulturpolitiska medel hänvisar utskottet till propositionen (s. 49 och 50) och till avsnittet med utskottets bedömning.

Motionsförslagen

Enligt motion K7 (c) bör propositionens förslag vidgas till att avse även andra bidrag än bidrag till kulturinstitutioner som nu fördelas av Statens kulturråd. Bidragen måste ha en klar regional profil, så att inte enbart institutionerna i residensstaden förstärks.

Motionären framhåller också att kommunernas och föreningarnas roll i regionen måste beaktas. Det nationella ansvaret som avspeglas i kulturpropositionen (prop. 1996/97:3) och i budgetpropositionen för år 1997 måste få ordentligt genomslag i försöksverksamheten. De medel som i dag utgår till länsstyrelserna för satsningar inom kulturens område måste vägas in i sammanhanget.

I motion K9 (m) yrkas avslag på den del av propositionen som avser fördelning av statsbidrag på kulturområdet (yrkande 1). Motionären anser att förslaget är felaktigt från rent principiella utgångspunkter. Statens stöd måste anses som en konkretisering av den statliga kulturpolitiken och direkt eller indirekt innehålla ett avtal mellan staten och de bidragsmottagande institutionerna om deras roll som ansvariga för ett definierat nationellt uppdrag. Ett regionalt självstyrelseorgan kan inte företräda staten i ett sådant avtal, anför motionären. Eftersom förslaget i övrigt handlar om ansvarsfördelningen mellan länsstyrelsen och det regionala självstyrelseorganet kan man inte säga att den del av propositionen som avser kulturområdet innefattar en omistlig del av försöksverksamheten. Motionären pekar vidare bl.a. på att fördelningen inom Skåne av de kulturpolitiska medlen skall ske av ett rättssubjekt första halvåret 1998, av ett annat rättssubjekt andra halvåret samma år och av ett tredje rättssubjekt under tiden därefter. Med hänsyn till vad som anförs i propositionen om bl.a. skydd för snabba förändringar i anslagsnivåer och krav på ekonomiska motprestationer från kommunala och landstingskommunala huvudmän visar detta att regeringsförslaget är en ogenomtänkt skrivbordsprodukt.

Motionären bakom motion K9 anser att syftet med propositionsförslaget om ett större ansvar för de förtroendevalda i regionen för utvecklingen bl.a. på det kulturella området på ett enklare sätt kan nås om ansökningarna om statligt stöd för yttrande får passera ett förtroendevalt regionalt organ (yrkande 2).

Även i motion K11 (fp) yrkas avslag på propositionen då det gäller fördelning av statsbidrag på kulturområdet (yrkande 2). Motionären framhåller att den analys som enligt propositionen skall göras av de kulturpolitiska förutsättningarna för försöksverksamheten borde ha skett innan förslag lagts fram om försöksverksamhet som berör kulturområdet. Det är uppenbart att propo-

sitionens förslag om överförande av uppgiften att fördela statsbidrag från Statens kulturråd till regionalt beslutsorgan inte är genomtänkt. Att besluta först och analysera sedan är högst betänkligt och kan enligt motionärens mening inte komma i fråga.

Utskottets bedömning

Då det gäller frågan om de i motionerna K9 (m) yrkande 1 och K11 (fp) yrkande 2 framställda avslagsyrkandena vill utskottet anföra följande.

Regeringen vill genom försöksverksamheten tillmötesgå det intresse som finns i vissa län att pröva nya metoder för att utveckla den regionala verksamheten och ge den en starkare demokratisk förankring (prop. s. 36). En bred förankring av det regionala utvecklingsarbetet kan bidra till en bättre samordning och därmed till ett effektivare utnyttjande av de resurser som finns inom regionen. En sådan kraftsamling av resurser på regional nivå bör kunna underlätta utvecklingen av konkurrenskraftiga regioner, anför det också i propositionen.

Utskottet har i olika sammanhang understrukit kulturens betydelse för den regionala utvecklingen. Utskottet kan inte se något hinder för att – sedan de övergripande principerna för kulturpolitiken och för fördelningen av statsbidrag på kulturområdet lagts fast – riksdagen beslutar om en försöksverksamhet där den närmare fördelningen av bidragen görs på regional nivå och av organ som har en stark regional förankring. Först sedan en sådan försöksverksamhet slutförts och utvärderats bör frågan prövas huruvida det skall ske en allmän och permanent delegering till den regionala nivån av fördelningen av statsbidrag till regional – och lokal – kulturverksamhet.

Med hänsyn bl.a. till vad som anförts i motionerna är det motiverat att diskutera huruvida regeringens förslag i här aktuell del har den precision att det kan ligga till grund för ett riksdagsbeslut. Självfallet hade det varit önskvärt att, i enlighet med synpunkterna i motion K11, regeringen låtit göra sådana analyser på kulturområdet som förutskickas i propositionen och att riksdagen fått ta ställning till försöksverksamhet på området på grundval av analyserna. Utskottet anser således att beslutsunderlaget är något bristfälligt. Samtidigt vill utskottet framhålla att det är först då försöksverksamheten genomförts som svar kan ges på vissa av de frågor som nu ställs om en lämplig regional beslutsordning på kulturområdet. Kulturutskottet vill också erinra om att försöksverksamheten på kulturområdet skall påbörjas först vid halvårsskiftet år 1998. Det finns därför relativt gott om tid för att utföra de förutskickade analyserna. Regeringen avser att återkomma i nästa års budgetproposition med en redovisning av hur anslags- och ansvarsfrågorna bör lösas. Slutligen vill utskottet framhålla att det måste vara av värde för det regionala förberedelsearbetet att det redan nu beslutas om att försöksverksamheten skall omfatta även kulturområdet, låt vara att den närmare utformningen av försöket kommer att ske först senare. Utskottets slutsats är att konstitutionsutskottet bör tillstyrka det av regeringen framlagda lagförslaget i vad avser kulturområdet. Motion K9 yrkande 1 och motion K11 yrkande 2 avstyrks således.

Som en följd av utskottets ställningstagande i det föregående avstyrks även yrkande 2 i motion K9.

Vad angår motion K7 (c) vill utskottet erinra om att regeringen skall analysera hur de mål och riktlinjer som kulturpropositionen föreslagit kan genomföras inom ramen för försöksverksamheten. Av propositionen framgår att regeringens analyser kommer att avse vilka anslag och bidragsformer som bör omfattas av försöksverksamheten och hur bidragen för försökslänen bör beräknas. Utskottet förutsätter att regeringen vid sitt analysarbete beaktar synpunkterna i motionen. Kulturutskottet förutsätter också att, i enlighet med vad som anges i propositionen, regeringen redan före starten av försöksverksamheten lägger fram förslag till de lagändringar som de kommande analyserna kan ge anledning till.

Med hänvisning till det anförda anser utskottet att motion K7 inte påkallar någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 5 november 1996

På kulturutskottets vägnar

Åke Gustavsson

I beslutet har deltagit: Åke Gustavsson (s), Elisabeth Fleetwood (m), Berit Oscarsson (s), Anders Nilsson (s), Leo Persson (s), Lennart Fridén (m), Björn Kaaling (s), Marianne Andersson (c), Jan Backman (m), Agneta Ringman (s), Charlotta L Bjälkebring (v), Annika Nilsson (s), Ewa Larsson (mp), Fanny Rizell (kd), Lars Lilja (s), Elizabeth Nyström (m) och Kenth Skårvik (fp).

Avvikande meningar

1. Elisabeth Fleetwood (m), Lennart Fridén (m), Jan Backman (m), Fanny Rizell (kd), Elizabeth Nyström (m) och Kenth Skårvik (fp) anser att avsnittet som börjar med "Utskottet har" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som kommer till uttryck i motion K9 (m), då det gäller frågan om ett regionalt självstyrelseorgan skall kunna ta över statens roll vid fördelning av vissa kulturbidrag. Som anförts i motionen måste statens stöd anses som en konkretisering av den statliga kulturpolitiken och direkt eller indirekt innehålla ett avtal mellan staten och de bidragsmottagande institutionerna om deras roll som ansvariga för ett definierat nationellt uppdrag. Enligt utskottets mening kan ett regionalt självstyrelseorgan inte företräda staten i ett sådant avtal.

Regeringens förslag är inte tillräckligt berett, då det gäller kulturområdet. Riksdagen har i olika sammanhang framhållit angelägenheten av att konsekvenserna av de förslag som regeringen lägger fram skall kunna utläsas av propositionerna. De analyser som förutskickas i propositionen (s. 50) borde ha gjorts innan regeringen lade fram ett förslag om försöksverksamhet i denna del. Detta framgår bl.a. av att lagförslaget omfattar "vissa statsbidrag till regionala kulturinstitutioner" – således en stark begränsning av mandatet

– medan det i den anslutande propositionstexten anføres att det behöver ske en precisering av vilka anslag och bidragsformer som skall omfattas av försöksverksamheten. Det sistnämnda tyder på att regeringen tänker sig en mera omfattande delegering av beslutsfunktionerna då det gäller kulturområdet. Således finns det anledning utgå från att regeringen kan behöva återkomma till riksdagen för att få en ändring av den lag som nu föreslås. Som närmare utvecklas i motion K9 (m) visar regeringens förslag i fråga om Skåne att dess förslag är en ogenomtänkt skrivbordsprodukt.

I enlighet med det anförda bör propositionen med tillstyrkande av motion K9 (m) yrkande 1 och motion K11 (fp) yrkande 2 avslås i vad avser kulturområdet.

Utskottet anser i enlighet med vad som föreslås i motion K 9 (m) att syftet med propositionsförslaget om ett större ansvar för de förtroendevalda i regionen för utvecklingen bl.a. på det kulturella området kan nås på ett enklare sätt än vad som föreslås i propositionen, nämligen genom att ansökningarna om statligt stöd för yttrande får passera ett förtroendevalt regionalt organ. Utskottet tillstyrker således motionen i denna del (yrkande 2).

2. Ewa Larsson (mp) anser att avsnittet som börjar med ”Vad angår” och slutar med ”riksdagens åtgärd” bort ha följande lydelse:

I motion K7 (c) tas upp bl.a. frågan om omfattningen av försöksverksamheten på kulturområdet. Utskottet delar det synsätt som i detta hänseende kommer till uttryck i motionen. Försöksverksamheten bör således inte begränsas till att avse vissa statsbidrag till kulturinstitutioner utan även omfatta andra bidragsformer, i första hand sådana bidrag som utgår från det utvecklingsanslag som administreras av Statens kulturråd. Endast om försöksverksamheten får en större bredd än vad regeringen föreslagit blir det enligt utskottets uppfattning möjligt att lägga resultatet av försöksverksamheten till grund för den kommande bedömningen av huruvida och i vad mån de statliga bidragen på kulturområdet bör fördelas på regional nivå. Utskottet anser således att riksdagen med anledning av motion K7 som sin mening bör ge regeringen till känna vad utskottet anfört om omfattningen av försöksverksamheten på kulturområdet.

Som en följd av det anförda förutsätter utskottet att, i enlighet med vad som anförts i propositionen, regeringen redan före starten av försöksverksamheten lägger fram förslag till de lagändringar som den kommande analysen kan ge anledning till.